

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīga

Nr.212

2010.gada 22.jūnijā

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
Gundaram Daudzem

Augsti godājamais Saeimas priekšsēdētāja kungs!

Šā gada 17.jūnijā Saeima pieņēma likumu „Maksātnespējas likums”, par kura saturu man iebildumus ir izteikusi Latvijas Komercbanku asociācija, Latvijas Darba devēju konfederācija un Ārvalstu investoru padome Latvijā, norādot uz iespējamajām problēmām saistībā ar Saeimā trešajā lasījumā pieņemto Maksātnespējas likuma 155.panta redakciju un lūdzot nodot likumu otrreizējai caurlūkošanai.

Spēkā esošais fizisko un juridisko personu maksātnespējas process ir smagnējs un jauna regulējuma ieviešana, procesu pilnveidojot, ir ļoti nepieciešama. Nepieciešamība pilnveidot maksātnespējas regulējumu nostiprināta gan Ministru kabineta apstiprinātajā Latvijas ekonomikas stabilizācijas un izaugsmes atjaunošanas programmas ieviešanas rīcības plānā, gan Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plānā. Arī Latvijas noslēgtās vienošanās ar starptautiskajiem aizdevējiem satur apņemšanos padarīt maksātnespējas procedūras pieejamākas. Tāpēc atzinīgi vērtēju to darbu, kas ieguldīts gan likumprojekta izstrādes posmā Tieslietu ministrijā, gan tā izskatīšanas procesā Saeimas atbildīgajā komisijā. Maksātnespējas likuma projekta izstrādē, sagatavojot likumprojektu iesniegšanai Saeimā, bija piesaistīti Pasaules Bankas un Starptautiskā Valūtas fonda eksperti. Minēto ekspertu piedāvājums fizisko personas maksātnespējas tiesiskajam regulējumam Saeimas

Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijā tika apspriests gan ar kredītņēmēju, gan kreditoru un maksātnespējas administratoru organizāciju pārstāvjiem.

Likumdevējam, pilnveidojot fiziskās personas maksātnespējas regulējumu, bija dots ļoti grūts un atbildīgs uzdevums. Ar likuma regulējumu nepieciešams samērot visu iesaistīto pušu intereses, tiesības un atbildības nastu tā, lai veicinātu finansiālās grūtībās nonākušā godprātīga parādnieka saistību izpildi un nodrošinātu parādnieka mantas taisnīgu sadalīšanu starp kreditoriem. Tādēļ, lai šo izvirzīto virsmērķi sasniegtu, atbildīgā Saeimas komisija likumprojekta otrajam lasījumam Saeimas sēdē virzīja tādu fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņa regulējumu, kurš bija tapis ciešā kopdarbībā ar Latvijas Kredītņēmēju apvienību, Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociāciju, Latvijas Komercbanku asociāciju, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, Latvijas Darba devēju konfederāciju un Ārvalstu investoru padomi Latvijā. Šāds Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas virzītais priekšlikums Saeimas sēdē otrajā lasījumā tika atbalstīts. Kā to publiski ir apliecinājušas visas iesaistītās puses, likumprojekta Saeimas otrajā lasījumā pieņemtais fiziskās personas maksātnespējas regulējums tapis visaptverošu interešu samērojošu un profesionālu diskusiju ceļā.

Diemžēl jāsecina, ka, gatavojot likumprojektu trešajam lasījumam, uzsāktā labā prakse turpināt diskusijas ar visām iesaistījām pusēm atbildīgajā Saeimas komisijā netika turpināta. Likumprojekta „Maksātnespējas likums” trešajam lasījumam tika iesniegts komisijas atbalstītais priekšlikums izteikt fiziskās personas maksātnespējas regulējumu būtiski jaunā redakcijā. Šāda atbildīgās Saeimas komisijas rīcība izraisījusi kritiku gan vērtējot pieņemto regulējumu pēc būtības, gan arī norādot uz krasu iesāktās procedūras maiņu. Šāda kritika izskanējusi ne vien no kredītiestāžu puses, bet arī no uzņēmējiem, kurus apvieno Latvijas Darba devēju konfederācija un Ārvalstu investoru padome Latvijā.

Galvenie iebildumi pret Saeimas 2010.gada 17.jūnijā pieņemtā Maksātnespējas likuma fiziskās personas maksātnespējas regulējumu ir saistīti ar to, ka bez diferencētas pieejas vienādā procesā tiktu dzēstas jebkuras maksātnespējīgās fiziskās personas parādsaistības neatkarīgi no kopējā parādsaistību apjoma un uzņemto kredītsaistību skaita.

Saeimas š.g. 17.jūnija sēdē pieņemtais Maksātnespējas likums noteic, ka jaunais regulējums stāsies spēkā 2010.gada 1.novembrī. Ņemot vērā to, ka līdz iecerētajam likuma spēkā stāšanās brīdim ir atlikuši vairāk

kā četri mēneši, uzskatu, ka Saeimai ir iespējams līdz šim datumam likumu atkārtoti caurlūkot un pilnveidot.

Apzinoties, ka jebkuri ekonomiskie aprēķini par fiziskās personas maksātspējas procesa regulējuma fiskālo ietekmi ir izsakāmi prognožu veidā, precīzām un profesionālās diskusijās aprobežotām prognozēm ir būtiska loma labākā risinājuma rašanā. Būtiski ņemt vērā arī apstākli, ka likuma pieņemšanas brīdī ievērojams kavēto kredītsaistību maksājumu īpatsvars ir tieši Latvijas valsts īpašumā esošajās kredītiestādēs. Tādēļ uzskatu, ka nepieciešams izvērtēt fiziskās personas maksātspējas regulējuma iespējamo fiskālo ietekmi uz valsts budžetu kopumā. Šādas ietekmes izvērtējuma trūkums raisījis kritiku arī no likumprojekta izstrādes procesā iesaistītajām pusēm, norādot, ka nepietiekami ir izvērtēta ne vien ietekme uz kreditoru finansiālo situāciju, bet arī uz valsts budžetu, valsts ekonomisko aktivitāti un kredītēšanas un ekonomikas atjaunošanas stāvokli kopumā. Tādēļ vēl jo rūpīgāk jāizvērtē pēc Maksātspējas likuma pieņemšanas galīgajā lasījumā izteiktās tautsaimniecības tirgus dalībnieku prognozes saistībā ar fiziskās personas maksātspējas regulējumu. Tā piemēram, Latvijas Darba devēju konfederācijas uzsvērusi, ka minētais regulējums palielinās kredītiestāžu riska vērtējumu attiecībā uz jaunajiem kredītņēmējiem, kas, savukārt, varētu radīt riskus par kopēju kredītriska uztveres pieaugumu, turpinot bremsēt kredītēšanas tempu atjaunošanos Latvijas tautsaimniecībā. Tāpat uzsvērtā pieņemtā fiziskās personas maksātspējas regulējuma negatīvā ietekme mazo un vidējo uzņēmumu kredītēšanas jomā, kā arī studējošo kredītēšanā.

Fiziskās personas maksātspējas procesa rezultātā tiek dzēstas visas atlikušās parādnieka saistības ne vien ar kredītiestādēm, bet dzēsti tiek arī visi citi parādi pret jebkuru juridisko un fizisko personu. Tādējādi fiziskās personas maksātspējas regulējuma pilnveidošana jāsaista ne vien ar banku sektora kredītu piešķiršanas politiku, bet arī ar visu uzņēmējdarbības vidi kopumā. Tādēļ likuma caurlūkošanas procesā aicinu likumdevēju Maksātspējas likuma fiziskās personas maksātspējas regulējumu pilnveidot, uzklusot visas iesaistītās puses, rūpīgi izvērtējot iespējamo tiesību normas ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību kopumā. Lūdzu Saeimu rast iespēju uzklusīt gan kredītņēmēju pārstāvjus, gan kreditoru un maksātspējas procesa administratoru organizāciju pārstāvjus. Uzskatu, ka bez visu iesaistīto pušu līdztiesīgas diskusijas nav iespējams rast tādu fiziskās personas maksātspējas regulējumu, kas sekmētu palīdzības sniegšanu finansiālās grūtībās nonākušam godprātīgam un labticīgam parādniekam, taču nevarētu tikt izmantots negodprātīgo personu savtīgās interesēs.

Saeimā pieņemtā Maksātnespējas likuma 5.panta pirmā daļa nosaka, ka fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Arī likumprojekta anotācijā norādīts, ka fiziskas personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas proporcionāli apmierināt kreditoru prasījumus. Tādējādi pilnveidojamā fiziskās personas maksātnespējas regulējumā nepieciešams sabalansēt gan kreditora, gan parādnieka interešu ievērošanu. Savukārt, vērtējot likumprojekta ietekmi uz sabiedrību un tautsaimniecības pārmaiņām, likumprojekta anotācijā norādīts, ka maksātnespējas procesa efektivitātes paaugstināšanās rezultātā tas kļūs pieejamāks maksātnespējīgām fiziskām personām, kuras pozitīvi ietekmēs sociālo situāciju valstī, jo godprātīgām fiziskajām personām, kuras ekonomisku vai sociālu apstākļu dēļ kļuvušas maksātnespējīgas, tiek dota jauna iespēja uzsākt atbildīgu un maksātspējīgu dzīvi. Taču minētais regulējuma mērķis uzliek arī valstij pienākumu nodrošināt, ka paredzētais kredītsaistību dzēšanas termiņš netiktu izmantots tā, ka maksātnespējas procesā iesaistītās personas saistību dzēšanas periodā būtu ieinteresētas norādīt pēc iespējas zemākus ienākumus. Lūdzu Saeimu apsvērt, vai likuma 163.pantā nostiprināto, pēc kreditora lūguma uzsākto, maksātnespējas administratora īstenoto parādnieka uzraudzību ir iespējams papildināt ar īpašu Valsts ieņēmumam dienesta vai citas kontrolējošas valsts institūcijas uzraudzību. Pretējā gadījumā, tas, ka Maksātnespējas likumā tiek paredzēti zināmi atvieglojumi parādniekiem, bet vienlaikus netiek palielināti valsts uzraudzības pasākumi patieso ienākumu noskaidrošanā, no tautsaimniecības viedokļa rada palielinātu risku ēnu ekonomikas jomā.

Tādēļ fiziskās personas maksātnespējas regulējumā nepieciešams diferencēt parādniekus, lai nepieļautu situāciju, ka pieņemtais tiesiskais regulējums tiktu piemērots dažādiem nesalīdzināmiem faktiskajiem apstākļiem. Nepieciešams nošķirt personas, kuru kredītsaistību īpatsvars kalpo vienīgā ģimenes mājokļa nodrošināšanai un tā dēvētos nekustamo īpašumu spekulantus, kuru netālredzīgā saimnieciskā darbība nav kalpojusi valsts tautsaimniecības interesēm.

Tāpat pieņemtais Maksātnespējas likuma 155.pants paredz šā panta trešajā daļā noteikto atvieglojumu piemērošanu visiem aizņēmējiem neatkarīgi no parādsaistību apjoma naudas izteiksmē un parādsaistību skaita. Nav pieļaujams, ka vienāds tiesiskais regulējums tiktu piemērots gan personām, kuru kredītsaistības mērāmas vairākos simtos tūkstošu latu apmērā, gan tiem, kuru parādsaistības ir ievērojami mazākas un kalpo savu un savas ģimenes pamatvajadzību apmierināšanai. Minētās

diferenciācijas izveidošanai iespējams pielāgot jau konceptuāli izstrādāto privātpersonu kredītu restrukturizācijas risinājuma modeli, kas paredzētu, ka tiek novilkta zināma robežšķirtne tādiem parādniekiem, kuru kredīts mājokļa iegādei un vai remontam nepārsniedz 100 000 latu, kredīta nodrošinājums ir ģimenes vienīgais mājoklis un pārējo kredītsaistību apjoms nepārsniedz 5 000 latu (skat. Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta rīkojumu Nr.580 „Par privātā sektora parādu restrukturizāciju” un tajā atbalstīto informatīvo ziņojumu "Privātā sektora parādu restrukturizācijas stratēģija").

Vēl vēlos norādīt, ka Saeimas 2010.gada 17.jūnijā pieņemtais Maksātnespējas likums neatvieglo to fizisko personu tiesisko stāvokli, kas jau uzsākušas maksātnespējas procedūru. Gluži pretēji – Saeimā š. g. 17.jūnijā pieņemtais Maksātnespējas likums nostāda minētās fiziskās personas nevienlīdzīgā stāvoklī. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 5.punktu parādniekiem, kuru tiesiskās aizsardzības un maksātnespējas procesi uzsākti laika posmā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti, nevis jaunais maksātnespējas procesa regulējums.

Pamatojoties uz iepriekš minēto un izmantojot Valsts prezidentam Latvijas Republikas Satversmes 71.pantā nostiprinātās tiesības, nosūtu 2010.gada 17.jūnijā pieņemto Maksātnespējas likumu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai.

Cieņā,

Valdis Zatlers